

Nr 19

Utlåtande i anledning av motioner om effektivisering av statliga företag, m. m.

Bankoutskottet har i ett sammanhang upptagit till behandling dels de likalydande motionerna I: 659 av herr Fälldin och II: 829 av herr Antonsson, vari hemställes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall anhålla att frågan om den statliga företagsgruppens effektivisering må prövas av en parlamentarisk kommitté,

dels de likalydande motionerna I: 74 av herr Werner och II: 64 av herr Hermansson m. fl., såvitt däri hemställes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall begära förslag om samordning av den statliga företagsgruppen genom ett eller flera förvaltningsbolag.

I sistnämnda motioner har ställts ytterligare två yrkanden, vilka utskottet behandlar i sitt utlåtande nr 18 respektive i ett senare utlåtande.

Motionerna

I motionerna I: 659 och II: 829 framhålles att i statsverkspropositionen förebådats att en särskild beredning skulle tillsättas med uppgift att föreslå åtgärder för effektivisering av den statliga företagsgruppen. Det statliga företagandet i det egentliga näringslivet kan, hävdar motionärerna, knappast sägas ha givit något imponerande resultat från effektivitetssynpunkt. Det betecknas därför som angeläget att de statliga näringsföretagen effektiviseras. Detta anses kunna ske bl. a. genom att de statliga företagen får tillägna sig marknadsekonomin principer. En viss samordning och koncernbildning kan, säger motionärerna, möjligen vara att förorda i detta syfte. Frågan om den statliga företagsgruppens effektivisering bör enligt deras mening prövas av en parlamentarisk kommitté. Härför anses tala frågans vikt och angelägenheten av att reformer på området äger rum under riksdagens nära överinseende.

För motiveringen till vad som yrkats i motionerna I: 74 och II: 64 redogöres i utskottets utlåtande nr 18.

Upplysningar i anslutning till motionerna

Motioner med samma yrkande som de nu förevarande motionerna I: 74 och II: 64 väcktes även vid 1967 års riksdag (BaU 1967: 53). Motionerna avstyrktes av bankoutskottet och avslogs av riksdagen. Utskottet redovisade innebörden av de överväganden om en samordning av de statliga företagen

som publicerats av 1953 års utredning rörande de statliga företagsformerna (SOU 1960: 32) och i en diskussionspromemoria inom handelsdepartementet år 1967. För egen del anförde utskottet att riksdagen borde tills vidare avvakta de initiativ beträffande de statliga företagens förvaltning vilka kunde framkomma som ett resultat av att flertalet sådana företag nyligen samlats under ett departement.

Statsrådet Wickman har enligt av Kungl. Maj:t erhållet bemyndigande (statsrådsprotokollet över finansärenden den 9 februari 1968) tillkallat en delegation för frågor rörande de statliga företagen m. m. I direktiven för delegationen anföres inledningsvis att en aktiv statlig företagspolitik måste utgöra en viktig del av den framtida näringspolitiken. Målsättningen för de statliga företagen säges kunna sammanfattas under rubrikerna expansion, lönsamhet och effektiv konkurrens. Efter en diskussion av dessa mål erinras om vissa utredningar och förslag rörande de statliga företagsformerna och uttalas att det nu torde vara lämpligt att överväga i vilken omfattning affärsverkens organisatoriska form bör förändras i syfte att öka verkens effektivitet. Som en central uppgift för delegationen nämnes att föreslå riktlinjer för den långsiktiga vidareutvecklingen av de statliga företagen. Delegationen säges vidare böra pröva formerna för organiserat samarbete mellan olika företag och inom gruppen som helhet.

Ledamöter i delegationen är statssekreteraren i försvarsdepartementet Sven-Göran Olhede (ordförande), generaldirektören i televerket Bertil Bjurel, biträdande direktören i TCO Lennart Bodström, LO:s ordförande riksdagsman Arne Geijer, riksdagsman Hans Hagnell, direktören i Kooperativa förbundet Harry Hjalmarson, generaldirektören i försvarets fabriksverk Gunnar Svärd och verkställande direktören i Svenska tobaksaktiebolaget Olof Söderström.

Utskottet

Såsom ovan redovisats har statsrådet Wickman nyligen tillsatt en delegation för frågor rörande de statliga företagen m. m., vilken bl. a. fått till uppgift att pröva formerna för organiserat samarbete mellan olika företag och inom gruppen som helhet. Den i motionerna I: 74 och II: 64 berörda frågan om samordning av den statliga företagsgruppen genom ett eller flera förvaltningsbolag torde därigenom komma under prövning. Någon åtgärd i anledning av ifrågavarande motionsyrkande är alltså icke motiverad.

Den nu nämnda delegationen skall enligt sina direktiv behandla frågan om en effektivisering av de statliga företagen. I viss mån har sålunda det i motionerna I: 659 och II: 829 framförda önskemålet blivit uppfyllt. En väsentlig synpunkt i dessa motioner är emellertid att den där förordade utredningen bör ske genom en kommitté med parlamentarisk förankring. Den nu tillsatta delegationen uppfyller inte detta krav, eftersom de tre borgerliga oppositionspartierna inte blivit företrädda. Utskottet finner det i likhet med

motionärerna angeläget att reformer på de statliga företagens område utformas av en parlamentarisk kommitté. En utvidgning av den nämnda delegationen, så att den komme att innefatta en mera allsidig parlamentarisk representation, skulle tillgodose detta önskemål.

Utskottet hemställer,

1) att riksdagen avslår motionerna I: 74 och II: 64, såvitt nu är i fråga;

2) att riksdagen i anledning av motionerna I: 659 och II: 829 i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till kända vad utskottet ovan anfört om parlamentarisk representation i delegationen för frågor rörande de statliga företagen m. m.

Stockholm den 19 mars 1968

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ståhle (s), Åke Larsson (s), Åkerlund (h), Hilding (fp), Lundin (s), Enarsson (h), Larfors (s) och Mattsson (cp);

från andra kammaren: herrar Regnéll (h), Berglund (fp), Franzén i Motala (s), Börjesson i Glömminge (cp), Bengtsson i Landskrona (s) och Ekström i Iggesund (s).

Reservation

av herrar *Ståhle, Åke Larsson, Lundin, Larfors, Franzén* i Motala, *Bengtsson* i Landskrona och *Ekström* i Iggesund (alla s), vilka ansett

dels att det stycke i utskottets yttrande som börjar med orden »Den nu nämnda» och slutar med orden »tillgodose detta önskemål» bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

»Den nu nämnda delegationen skall enligt sina direktiv behandla frågan om en effektivisering av de statliga företagen. Det i motionerna I: 659 och II: 829 framförda önskemålet att denna fråga skall prövas av en kommitté har alltså blivit uppfyllt. Kommittén består till övervägande delen av chefer för olika statliga företag och av företrädare för de största arbetstagarorganisationerna. Med hänsyn till utredningsuppdragets art finner utskottet denna sammansättning lämplig; någon anledning att påyrka ändring därvidlag synes inte föreligga.»;

dels att utskottet under 2) bort hemställa

»2) att riksdagen avslår motionerna I: 659 och II: 829.»